

Pirmedova Xaytgul Muxammedovna

Annotatsiya. Axborot-resurs markazi (ARM) axborot va resurslardan foydalanishni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqolada tashqi va ichki ekologik omillarning ARM faoliyatiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tashqi omillarga texnologik yutuqlar, iqtisodiy sharoitlar, me'yoriy asoslar va ijtimoiy tendentsiyalar kiradi. Ichki omillar tashkiliy madaniyatni, resurslarning mavjudligini va ichki siyosatni qamrab oladi. Ushbu ta'sirlarni tushunish ARMLarning tez o'zgaruvchan muhitga moslashishi va rivojlanishi uchun juda muhimdir.

Kalit so'zlar. Axborot-resurs markazi, tashqi muhit, ichki muhit, tashkiliy madaniyat, texnologik yutuqlar, me'yoriy asoslar.

Axborot-resurs markazlari (ARM) raqamli kontent, ma'lumotlar bazalari va tadqiqot materiallarini o'z ichiga olgan keng ko'lamli axborot resurslaridan foydalanishni ta'minlaydigan muhim muassasalardir. Ular turli xil xizmatlarni taklif qilish orqali ta'lim, tadqiqot va jamoatchilikni jalb qilishni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, ARM tashqi va ichki omillar ta'sirida dinamik muhitda ishlaydi. Ushbu maqola ushbu omillarni o'rganib chiqib, ularning ARM faoliyati va strategiyasini qanday shakllantirishi haqida tushuncha beradi.

Ushbu tadqiqot sifatli va miqdoriy ma'lumotlarni to'plashni birlashtirgan aralash usulli yondashuvdan foydalanadi. ARM xodimlari va foydalanuvchilariga tashqi va ichki omillar haqidagi tasavvurlarini tushunish uchun so'rovlar tarqatildi. Bundan tashqari, asosiy manfaatdor tomonlar bilan suhbatlar ARM duch keladigan muammolar va imkoniyatlarni chuqurroq tushunishga imkon berdi. Ma'lumotlarni tahlil qilish sifatli ma'lumotlar uchun tematik kodlash va miqdoriy ma'lumotlar uchun statistik tahlilni o'z ichiga olgan.

Axborot-resurs markazi (ARM) faoliyatiga tashqi va ichki muhitning turli

omillari ta'sir ko'rsatadi. Mana bu omillar va ularning potentsial ta'siri:

Tashqi Muhit Omillari.

Iqtisodiy Omillar:

- Byudjet va moliyalashtirish: iqtisodiy sharoitlar ARM uchun mavjud bo'lgan moliyalashtirish darajasiga ta'sir qilishi mumkin. Bu resurslarni, texnologiyalarni va kadrlar darajasini olishga ta'sir qiladi.

- Bozor talabi: muayyan ma'lumot yoki resurslarga bo'lgan talabning o'zgarishi ARM tomonidan taqdim etilayotgan xizmatlar va to'plamlarni shakllantirishi mumkin.

Texnologik Omillar:

- Texnologik yutuqlar: texnologik innovatsiyalar sur'ati ARM axborot olish, saqlash va tarqatish uchun foydalanadigan vositalar va platformalarga ta'sir qiladi.

- Kiberxavfsizlik tahdidlari: ortib borayotgan tahdidlar ARMdan maxfiy ma'lumotlarni himoya qilish uchun mustahkam xavfsizlik choralarini ko'rishni talab qiladi.

Siyosiy va huquqiy omillar:

- Qoidalar va muvofiqlik: ma'lumotlarning maxfiyligi to'g'risidagi qonunlar kabi hukumat siyosati va qoidalari ARM qanday ishlashini va ma'lumot almashishini belgilashi mumkin.

- Moliyalashtirish siyosati: Davlat tomonidan moliyalashtirishning ustuvor yo'nalishlari ARMga ajratilgan resurslarga ta'sir qilishi mumkin.

Ijtimoiy va madaniy omillar:

- Foydalanuvchi demografiyasi: ARM tomonidan xizmat ko'rsatiladigan aholining ehtiyojlari va afzalliklari demografik siljishlar asosida o'zgarishi mumkin.

- Madaniy tendentsiyalar: madaniy harakatlar talab qilinadigan axborot va manbalar turlariga ta'sir qilishi mumkin.

Ekologik Omillar:

- Tabiiy ofatlar va pandemiya: ushbu hodisalar ARM faoliyatini buzishi va favqulodda vaziyatlarni rejalashtirishni talab qilishi mumkin.

Raqobat:

- Boshqa axborot provayderlari: boshqa kutubxonalar, onlayn ma'lumotlar bazalari va axborot xizmatlarining raqobati ARM takliflari va strategiyalariga ta'sir qilishi mumkin.

Ichki Muhit Omillari.

Tashkiliy Tuzilma va Madaniyat:

- Etakchilik va Menejment: etakchilik guruhining qarashlari va strategik qarorlari ARM yo'nalishi va faoliyatini shakllantiradi.

- Xodimlarning malakasi va tayyorgarligi: xodimlarning malakasi va bilimlari taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini belgilaydi.

Resurs Mavjudligi:

- Inson resurslari: xodimlarning soni va malakasi markazning foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatish imkoniyatlariga ta'sir qiladi.

- Texnologik infratuzilma: texnologiyaning sifati va mavjudligi operatsiyalar samaradorligiga ta'sir qiladi.

Operatsion Jarayonlar:

- Axborotni boshqarish tizimlari: kataloglashtirish, qidirish va ma'lumotlarga kirish uchun ishlatiladigan tizimlar samarali operatsiyalar uchun juda muhimdir.

- Xizmatni etkazib berish modellari: raqamli yoki jismoniy bo'lsin, xizmatlarni etkazib berish uchun ishlatiladigan usullar foydalanuvchilarning qoniqishiga ta'sir qiladi.

Moliyaviy Resurslar:

- Byudjetni taqsimlash: ichki byudjet qarorlari turli loyihalar va xizmatlar uchun resurslarni taqsimlashga ta'sir qiladi.

Strategik Hamkorlik:

- Hamkorlik: universitetlar, korxonalar yoki boshqa kutubxonalar kabi boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik ARM takliflarini yaxshilashi va ularga erishishi mumkin.

Ushbu tashqi va ichki omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik axborot-resurs

markazining strategik yo'nalishini, operatsion samaradorligini va umumiy samaradorligini belgilaydi. ARM o'z foydalanuvchilarining rivojlanayotgan ehtiyojlarini qondirish va tez o'zgaruvchan muhitda dolzarbligini saqlab qolish uchun ushbu omillarni doimiy ravishda kuzatib borishi va ularga moslashishi kerak.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, ARM tegishli bo'lib qolishi uchun texnologik o'zgarishlarga moslashishda faol bo'lishi kerak. Raqamli infratuzilmaga sarmoya kiritish va xodimlarni yangi texnologiyalardan foydalanishga o'rgatish muhim qadamlardir. Iqtisodiy muammolar ARMLardan muqobil moliyalashtirish manbalari va sherikliklarini o'rganishni talab qiladi. Ichki tomondan, ijobiy tashkiliy madaniyatni rivojlantirish va resurslarning mavjudligini ta'minlash yuqori xizmat ko'rsatish standartlarini saqlashning kalitidir.

Xulosalar

Xulosa qilib aytganda, tashqi va ichki ekologik omillar ARM faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Texnologik yutuqlar va iqtisodiy sharoitlar asosiy tashqi omillardir, tashkiliy madaniyat va resurslarning mavjudligi esa muhim ichki omillardir. Orklar ushbu ta'sirlarga moslashish uchun o'zlarining jamoalariga qimmatli xizmatlarni taqdim etishda davom etishlarini ta'minlash uchun proaktiv yondashuvni qo'llashlari kerak.

Texnologik moslashuv: ARM xizmatlarni ko'rsatishni yaxshilash uchun zamonaviy raqamli texnologiyalar va platformalarga sarmoya kiritishi kerak.

Diversifikatsiyalangan moliyalashtirish: muqobil moliyalashtirish manbalarini, shu jumladan grantlar va sherikliklarni o'rganish iqtisodiy tebranishlar ta'sirini kamaytirishi mumkin.

Tashkiliy Madaniyat: innovatsiya va hamkorlik madaniyatini rivojlantirish xodimlarning ma'naviy va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashi mumkin.

Resurslarni boshqarish: ARM operatsiyalarining barqarorligini ta'minlash uchun resurslarni samarali taqsimlash va boshqarish juda muhimdir.

Adabiyotlar.

1. Astakhova A. A. Mental'nyye reprezentatsii uchebnykh tekstov podrostkami s raznym uchebno-poznavatel'nym opytom. Dis. kand. psikh. nauk [Mental

representations of educational texts by teenagers with a miscellaneous educational and informative experience. Diss. cand. psych. sci.]. Rostov-on-Don, 2014. 310 p. (in Russian).

2. Zagvyazinskiy V. I. Innovatsionnyye protsessy v obrazovanii i pedagogicheskaya nauka [Innovative processes in education and pedagogical science]. Innovatsionnyye protsessy v obrazovanii: sbornik nauchnykh trudov [Innovative processes in education: collection of scientific works]. Tyumen, 1990. P. 8 (in Russian).

3. Naskalov V. M. Innovatsionnyye tekhnologii v uchebnom protsesse studentov vuzov [Innovative technologies in the students' system of education]. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta – TSPU Bulletin, 2012, vol. 5 (120), pp. 131–135 (in Russian).

4. Shevchenko A. I. Proyektirovaniye distsiplinarnogo obrazovatel'nogo prostranstva v vuze i metodika yego osvoyeniya. Avtoref. dis. kand. ped. nauk [Design of disciplinary educational space in higher education institution and a technique of his development. Abstract of thesis cand. ped. sci.]. Stavropol, 2004. 26 p. (in Russian).

5. Artemenko N. A. Ob osobennostyakh organizatsii protsessa formirovaniya informatsionnoy kompetentnosti budushchego spetsialista [Some features of the organization process of formation of information competence of the future expert]. Nauchno-pedagogicheskoye obozreniye – Pedagogical Review, 2014, vol. 1 (3), pp. 13–18 (in Russian).

6. Stepanova O. A. K voprosu o sovershenstvovanii informatsionnoy kompetentnosti prepodavateley vuza [On improvement of information competence of university teachers]. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta – TSPU Bulletin, 2013, vol. 9 (137), pp. 51–53 (in Russian)